

annak foganatosítását a telekkönyvi hatóságoktól. Az adóhivatalnak telekkönyvi biztosítást elrendelő határozata ellen a pénzügyigazgatósághoz lehet fellebbezni, amely a kérdésben végső fokon dönt.

GAZDASÁGI SZEMLE

A földreform a német alkotmányban. (Heinrich Erman: Die Bodenreform in der Reichsverfassung. R. Hobbing, Berlin, 1930.)

Nyilván forradalmi tradíciók hatottak a weimari alkotmány szövegezőire, amikor abba egyes, elemi emberi jogokat és kötelességeket formulázó legáltalánosabb elvi jelentőségű cikkelyeket is beillesztettek. Így a 153. cikk a vagyonnak a közösséggel szemben fennálló kötelességeit határozza meg, a 155. cikk pedig a föld, a helyek felhasználására vonatkozó alapvető elvi álláspontot szövegi le: „Az állam felügyel a föld megosztására és felhasználására, megakadályozza a visszaéléseket és törekszik annak a célnak elérésére, hogy minden németnek egészséges lakást biztosítson... A lakásszükséglet kielégítésére, a település előmozdítására, a mezőgazdaság fejlesztésére szükséges föld kisajátítható... A föld megművelése és kihasználása a tulajdonosnak a közösséggel szemben fennálló kötelessége. A helyeknek munka- és tőkeáldozat nélkül előállott értékemelkedése a közösséget illeti. A talajkincsek és a természet minden, gazdaságilag kihasználható ereje az állam felügyelete alatt áll...“

E szocialista és georgeista eszmetörédekeket egyaránt tartalmazó cikkely a német „Bodenreformer“-ek nyomására került a weimari alkotmányba, következképpen az eltelt évtized idevágó sokrétű jogalkotása is részben a Damaschkeizmus vágányán haladt. Szerző úgy véli, hogy a föld, a helyek gazdasági és kulturális sajátosságának és egyedülálló jelentőségének georgeista felismerése Németországban elmélyült, az állam, a nép életére nézve alapvető fontossága még jobban kidomborodott. Idézi Stresemant, aki 1919-ben azt mondta, hogy a földreformerek követelése mellett, amely szerint a földjáradék, a helyeknek a tulajdos tőke- és munkaáldozata nélkül keletkezett jövedei, a közösséget illeti, „a német nép milliói állanak, akik a kérdés jelentőségét számos politikai és alkotmányjogi kérdésnél nagyobb-nak tartják.“

Való, hogy a birtokmegosztás, parcellázás, családi otthonok létesítése és általában a lakásügy terén sok — részleteiben hasznosnak látszó — reform keletkezett az elmúlt évtizedben Németországban. Az idevonatkozó törvényalkotás totalitása mégis azt bizonyítja, hogy a kodifikátorok nem

gondolták végig a helyek monopcl-jellegéből folyó, minden gazdasági jószággal szemben fennálló fundamentális különbség következményeit. Hiába hangsúlyozza Damaschke nyomán a szerző is, hogy a helyjáradék minden egyéb értékelkedés felszívására tendál. Mert ha ez a felismerés valóban áthatotta volna az illetékeseket, akkor elindultak volna azon az úton, amely egyedül alkalmas arra, hogy a helyek értékelkedését, de általában a helyek járadékát fokozatosan lefoglalja a közösség számára, amely munkájával és jelenlétével azt létrehozta: a tiszta telekértékadó útján. Ezzel megteremtették volna az alapfeltételét annak is, hogy a lakásügy, a település és általában a helyek racionális kihasználása terén automatikusan alakuljanak ki a mindenkori gazdasági fejlettségi fok által involvált lehető kedvező viszonyok. Ehelyett a pillanatnyi szükség és a változó politikai erőviszonyok által determinált, túlnyomóan incidentális törvényalkotások egymást keresztező konglomerátuma által igyekeztek a váltakozó kormányok a pártok programjából folyó követeléseknek eleget tenni és — egyébként nem mindig sikertelenül — a bel- és külföldi tudományos világ elismerését kivívni.

Hogy ez a reformmunka részleteiben sem sikerülhetett sok esetben, azt a szerző is példákkal támasztja alá: így a kisajátítási törvény végrehajtásának meghiusulásával. Idézi a Németországban szinte szállóigévé vált „Glücksfall der Enteignung“-ot, amelynél számos esetben a kisajátítottak egyenesen nyereséghez jutottak a köz rovására. Amikor pedig a „kisemberek“ javára a telepítési stb. akciók kapcsán létesített „hitbizományok“-ról beszél, akaratlanul is súlyos kritikát gyakorol oly reform felett amely egy, a nemzetgazdaságra már korábbi keretei között is káros intézménynek adott ha nem is formailag, de lényegében szélesebb kereteket. Nem tér ki a szerző annak a lakáspolitikának bírálatára, amely — sokszor valóban szerény anyagi viszonyok között élő rétegeknek — nyújtott a szabad piacon kialakult áraknál olcsóbban lakást, házhelyet, vagy házat, de végső fokon a társadalom legsóbb és legnépesebb rétegeinek — munkásoknak, és... munkanélkülieknek — terhére. De, hogy ez az egész ex abrupto törvényalkotás a maga egészében sem sikerülhetett, anna bizonyítéka — nem csupán Németországban, hanem a legtöbb más országban is, ahol kisebb vagy nagyobb eszközökkel, de hasonló irányban törekedtek a megoldásra, — a gazdasági helyzet, amelynek kialakulásában bizonyosan döntő tényező a földkérdés megoldására irányuló félszeg kísérletezés. helyesebben a földkérdés megoldatlansága.

Major Róbert.